

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่องทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายของศิลปะศึกษา
2. คุณค่าของศิลปะศึกษา
3. หลักสูตรศิลปะศึกษาในระดัยมัธยมศึกษาตอนต้น
4. ทัศนคติกับการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา
5. ความหมายและค่านิยมของทัศนคติ
6. องค์ประกอบของทัศนคติ
7. ลักษณะการ เกิดและการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ
8. การวัดทัศนคติ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปะศึกษา

วิชาศิลปะศึกษา เป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ซึ่งมีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษา ได้ให้ค่านิยมเกี่ยวกับคำว่า "ศิลปะศึกษา" ไว้ดังนี้

วิจัย วงษ์ใหญ่ (2529 ช. : 111) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปะศึกษาว่าเป็นการให้การศึกษาศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศิลปินนิสัยกับผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และความคิดที่ติดต่อศิลปะ

อารี สุทธิพันธ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2528: บทนำ) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การเินการศึกษาทางคานศิลปะ และเป็นวิชาสามัญวิชาหนึ่งที่มีงส่งเสริมให้นักเรียนไคมีโอกาสแสดงออกคานความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งคาง ๆ รอบ ๆ ตัว ออกมา เป็นความงามคานทัศนะของคาน

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525: 230) โคกล่าวไว้อีกว่า ศิลปะเค็คคือ ศิลปะที่เค็คแสดงออกคานสภาพความสนใจ การรับรู้และความพรอมของคานแต่ละคาน โดยที่การแสดงผลออกนั้นจะแสดงผลออกควยวิธีการอยางใดอยางหนึ่ง นานวิสุคที่เหมะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้โคควยประสาทคานหรือที่เรียกวา ทัศนศิลป์ เมือศิลปะเค็คเกี่ยวของกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ศิลปะเค็คจึงมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนและจิตวิทยาการเรียนการสอนไปพรอมกัน ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาจะเรียกศิลปะเค็ควาศิลปศึกษา

เลิศ อานันทนะ (2523: 216) ให้ความหมายของศิลปศึกษาไว้ว่า ศิลปศึกษานหมายถึงวิชาที่จัดการเรียนการสอนขึ้นภายในโรงเรียนและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เค็คทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับความสามารถ ไคมีโอกาสแสดงผลออกอยางเสรี (Free Expression) ตามความคิดริเริ่มสร้างสรרך (Creative Thinking) ความคิดจินตนาการ (Imagination) ตามความสนใจและความถนัดทางธรรมชาติของเค็คคานแต่ละคาน กิจกรรมศิลปะประกอบควยการเขียนภาพระบายสี การปั้น แกะสลัก คานคตรี ฟอนร่า ฯลฯ เป็นคาน

นิรมล ศิริณสาร สวัสดิศิมุตร (2525: 2, 34) โคกล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษานหมายถึง การศึกษาเรื่องของศิลปะหรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยคองไขประสบการณ การรับรู้ เหตุผล อารมณและความคิดริเริ่มเป็นเครื่องช่วยในการสร้างและศิลปศึกษาคือ การศึกษาเรื่องของการสร้างงานศิลปะของนักเรียนเองหรือการสร้างงานศิลปะของผู้อื่น

ชลอ พงษ์สามารถ (2526: 1) กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนไคไขประสบการณ จินตนาการและความคิดสร้างสรרך แสดงออกเป็นผลงานคานคาง ๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ การประดิษฐ์วิสุคคาง ๆ การแสดงผลออกนั้นคองให้โอกาสเค็คไคแสดงผลออกอยางอิสระ

เสรีและอยู่ในขอบเขต ครูผู้สอนจะทองวางโครงการสอนเป็นระยะยาว โดยวางแผน การเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ วิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะ ความวัยของเด็ก

มานพ ถนอมศรี (2526: 46) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงาน ของสมองให้แกद्यุเรียน โดยมุ่งที่จะเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสิทธิภาพ ในการคิด เป็นผู้ลึกซึ้งไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ผู้เรียนมีโอกาสใคคิดตามแก้ปัญหาและ การสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการ อันเป็นโลกแห่งความก้าวหน้าทางสมองลงบนกระดาษ ควบเทคนิควิธีการทางศิลปะ อันเป็นวิชาเดี่ยวเท่านั้นที่มีอิสรภาพและเสรีภาพ ในการ แสดงออกให้แก่นักเรียนมากที่สุด เป็นสื่อในการนำและการเรียนรู้

สงวน รอคบุญ (2524: 28) กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่ว่าด้วยเรื่องราวของ "มิติทางศิลปะ" ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในคุณค่าของ สุนทรียภาพและพุทธบัญญัติของมนุษย์ แต่ละยุคแต่ละสมัย คุณค่าของความผูกพันระหว่าง ชีวิตกับศิลปะ และบังเกิดค่านิยมคอบศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วณิช บรรจง (2519: 87) ให้ความเห็นว่า ศิลปศึกษา ใดแก่วิชาซึ่ง ส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเป็นความงามตามทัศนะของคน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 3) ใ้กระบะความหมายของวิชา ศิลปศึกษาไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การให้การศึกษาคานศิลปะแก่เด็ก และการเสริมสร้าง ศิลปนิสัยให้แก่เด็ก

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจกล่าวสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาคือ การจัด การเรียนการสอนทางศิลปะให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของद्यุเรียน เพื่อส่งเสริมศิลปนิสัย แกद्यุเรียนใหม่ให้การ แสดงออกอย่างอิสระเสรี ตามความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความ สนใจและความถนัดตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล ออกมาในรปงานศิลปะ รวมทั้งส่งเสริม ให้द्यุเรียนเกิดพัฒนาการทางคานร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เพื่อให้เป็นพลเมือง ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพของสังคมต่อไป

คุณค่าของวิชาศิลปศึกษา

ศิลปะ เป็นสิ่งที่มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์อย่างแยกไม่ออก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไป เพราะศิลปะผูกพันอยู่กับชีวิตประจำวัน แทรกซึมอยู่ในกิจกรรมทุกอย่าง ในทุกสถานที่และทุกเวลา จนอาจกล่าวได้ว่า ศิลปะเป็นวิถีทางของชีวิตแห่งความสำเร็จ จากการกระทำ การเลือกสรร ความคิด ความรู้สึก และตลอดถึงการมีชีวิตอยู่อย่าง เป็นสุข (สุร เซษุ สมิตินันท์ 2527 : 47) ขณะเดียวกันศิลปะก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย เนื่องจากเมื่อมนุษย์อยู่รวมกัน เป็นกลุ่ม มีวัฒนธรรมของตนเองแล้วสมาชิกของสังคมจะ ต้องเรียนรู้ศิลปะอันเป็นวัฒนธรรมของสังคมด้วย (ชนู แสงวงศ์ 2521 : 15) ดังนั้น ศิลปะจึง เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน และเป็นวิชาหนึ่งที่เปิดทำการ สอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นับตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา เนื่องจากการ ตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของศิลปศึกษา ดังเช่น พระราชดำรัสของสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ เกี่ยวกับคุณค่าของศิลปศึกษาวา "วิชาศิลปะมีประโยชน์ทำให้ ผู้เรียนโคถ่ายทอดจินตนาการของตนออกมาในรูปที่ดูอ่อนเข้าใจได้ง่าย เป็นการฝึกทักษะ ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ตลอดจนเป็นการวางรากฐานนิสัยของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความคิด สร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์" (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อาง ในวิชัย วงษ์ใหญ่ 2529ค:115) นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านก็ให้ความสำคัญ เห็นเกี่ยวกับคุณค่าของวิชาศิลปศึกษาในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้ คือ

อริสโตเติล (Aristotle อางใน วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์ 2516: 24) ได้ กล่าวไว้ว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะให้โคแสดงออกทางอารมณ์ ความคิดคำนึง และ สติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสบายใจ มีความสุขและเกิด ความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์และมีความมั่นใจในตนเอง เป็น ผลให้เกิดบุคคลิกภาพที่ดี

คิวอี้ (Dewey 1970: 31) โคแสดงความคิดเห็นว่า ประสบการณ์ที่โคมา จากการสร้างสรรค์งานศิลปะจนมีคุณค่าทางสุนทรียภาพและการใช้สอยนั้น เด็กจะคอง แก่ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิดอย่างฉลาด ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและการทำงาน นี้จะส่งเสริมในคานสติปัญญาของเด็ก นอกจากนี้แล้วกิจกรรมของวิชาศิลปะยังช่วยส่งเสริม ให้เด็กร่วมงานและประสานงานกับผู้อื่นโค เช่น การสอนให้เด็กโคทำงานร่วมกันควย

การเขียนภาพฝาผนัง เป็นการฝึกให้เด็กทราบและเข้าใจผู้อื่น แนวความคิดนี้สอดคล้องกับลอเวนเฟลด์ (Lowenfeld) นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่สุดในวงการศิลปศึกษา ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การที่เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะจะช่วยส่งเสริมในค่านิยมที่เรียกว่า การรับรู้ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสร้างสรรค์ และเทคนิคการทำงาน

แมสโลว์ (Maslow อ้างในอารี รังสินันท์ 2527: 214) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้ถือทฤษฎีว่า การศึกษาตนเองเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาที่เน้นศิลปะ ดนตรี และละคร อาจจะเป็นแสงสว่างนำไปสู่ความเจริญของงานที่ไม่มีที่สิ้นสุดและไปสู่ค่านิยมที่มนุษย์ได้ค้นได้

มาสเตอร์ (Master อ้างในอารี รังสินันท์ 2527: 216) นักวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการแบ่งสมองออกเป็นซีกซ้ายและซีกขวารวมกับจินตทัศน์ มีความเชื่อว่าศิลปะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของร่างกายและสมอง ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะกระตุ้นให้ร่างกายเกิดการรับรู้มากกว่าที่จะกระตุ้นกลามเนื้อ ถ้าขาดแรงกระตุ้นดังกล่าวจะทำให้กลไกในสมองตึงเครียด ทำให้ไม่สามารถคิดในบางเรื่อง กล่าวกันโดยทั่วไปก็คือ การเคลื่อนไหวและความรู้สึกนั้น เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกัน ถ้ามีอะไรไปกีดขวางอย่างหนึ่งก็จะกีดขวางอย่างอื่นไปควมและเด็กที่ไม่ได้เรียนวิชาศิลปะก็เหมือนกับเขาถูกตัดทางที่เขาจะมองเห็นโลกอย่างถูกต้อง สมองของเด็กจะเลื่อนไปตามลำตัว ทำให้การศึกษาของเขาถอยหลังลง

รีด (Reed อ้างในวิชัย วงษ์ใหญ่ 2529 ค : 115) กล่าวว่า การอบรมบ่มนิสัยทางศิลปะเป็นการขัดเกลาความรู้สึกนึกคิด ใครที่ไม่ได้รับการอบรมแบบนี้จะเป็นคนมือเปล่า การรับรู้จะไร้อรรถภาพ ไม่มีน้ำใจสร้างสรรค์ สติปัญญาความคิดก็จะครอบงำมุ่งหน้าแต่จะทำลายเรื่อยไปอย่างไม่มีจุดหมาย ดังนั้นจุดหมายของการเรียนการสอนศิลปะ เพื่อขัดเกลาความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้ดีขึ้น

แลนซิง (Lancing อ้างในกรมการฝึกหัดครู 2529: 50) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะจะส่งเสริมความเจริญค่านิยมที่เรียกว่า เพราะในการทำงานที่คนนั้นผู้ทำจำเป็นคือใจความรู้อย่างมากมายในการแก้ปัญหา เช่น ความรู้ในเรื่องหลักการออกแบบ หลักการสุนทรียภาพ คุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ วิธีการใช้เครื่องมือ รวมทั้งหลักทางเศรษฐกิจด้วย

สำหรับนักการศึกษาไทยใ้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

ช่าง บัณฑิต (2502: 89) กล่าวไว้ว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ครูสามารถ
ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลิกภาพของ เด็กโตที่ดีที่สุด บุคลิกภาพในที่นี้หมายถึงสมบัติ
ต่าง ๆ ของบุคคลรวมกัน ทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะประจำตัวของตัวเอง โดยเฉพาะ
และเป็นผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง
ก็คือ ผลอันเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล การที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่
กับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้หมายความถึงร่างกาย จิตใจ อารมณ์และ
สังคม

สงวน รอดบุญ (2515: 19) กล่าวว่า สำหรับในทัศนะของนักวิชาการ
ทั่วไปเห็นว่าวิชาศิลปะศึกษามีค่าควรแก่การศึกษา มีความสำคัญและมีคุณค่าดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่น และการแสดงออกในความคิดสร้างสรรค์
ให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้น เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ สามารถนำความรู
ของความคิดของตนเอง เชื่อมโยงกับแนวความคิดของผู้อื่นได้
2. เสริมสร้างให้มึสุนทรียภาพประสาท (Aesthetic Sense) หรือความ
รู้สึกในความงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยทำให้จิตใจละเอียดอ่อน มีรสนิยมสูงขึ้น
3. ปลุกฝังให้รู้คุณค่าของศิลปะ (Art Appreciation) รู้คุณค่าในงาน
ศิลปะที่ตนสร้างขึ้น และในผลงานของผู้อื่น รู้จักว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่จะพึง
รักษาไว้ เป็นมรดกของชาติสืบไป
4. สามารถนำงานศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับให้เหมาะสมกับสภาพ
ความเป็นอยู่ทั้งในส่วนตนเองและสังคม
5. ผลงานศิลปะของเด็กที่แสดงออกอย่างเสรี เป็นการบันทึกที่สามารถวัด
ความเจริญในด้านจิตใจ และกิริยาท่าทางของเด็กได้เป็นอย่างดี
6. เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ทั้งในทางตรงและทางอ้อมใน
หลักสูตร

วิรุณ ตั้งเจริญ และวรรณรัตน์ อินทร์อำ (2515: 27-28) กล่าวไว้ว่า การสอนศิลปศึกษาเป็นการลอนเพื่อหวังผลสืบไปสาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณค่านักเรียนต่าง ๆ ให้เด็ก สิ่งที่เกิด ๆ จะได้รับคือ

1. ให้เด็กเป็นผู้มีความนึกคิดเห็นความสำคัญของศิลปะว่า เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม
2. ให้ใช้ศิลปะส่งเสริมความเจริญของจิตใจและอารมณ์
3. ให้เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและชุมชน
4. ให้เป็นผู้เจริญทางจินตนาการ และซาบซึ้งต่อธรรมชาติ
5. ให้ใช้ศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ในเวลาว่าง
6. ให้เป็นผู้รู้จักเลือกตัดสินใจ สะสมตกแคง เพื่อความจำเป็นในชีวิต
7. รู้จักสำรวจหรือประเมินค่าของที่ทำเอง หรือของผู้อื่น
8. นำศิลปะไปช่วยในการเรียนวิชาอื่น ๆ และการทำงานอื่น ๆ
9. ให้รักศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติของชาติเราและชาติอื่น ๆ
10. ให้รู้จักการทำงานร่วมกันและเป็นผลถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525: 52) ยังได้กล่าวอีกว่า การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติ ไม่ใช่การฝึกฝนทางการช่างที่เน้นเป้าหมายทางสังคม ให้เด็กมีสภาพเป็นช่างฝีมือ เพื่อที่จะนำผลงานศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยตรง แต่การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นเพียงวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดเป็น กว้างเหนือการศึกษาจึงหันมาเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้อย่างคืบ คืบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหานั้นจะพบว่าศิลปศึกษาช่วยสร้างเสริมคุณค่านักเรียนได้อย่างคืบ

สวนอารี สุทธิพันธุ์ และคณะ (2515: 68-69) มีความเห็นว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างสมคุณค่านักเรียนอันมีผลต่อสุนทรีย์ภาพแห่งมนุษย์และความเหมาะสมในสังคม และวิชาศิลปศึกษาจะมีจุดหมายปลายทางแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียนจะเน้นถึง การคำนวณ ความจำ ความเข้าใจ ฯลฯ แต่วิชาศิลปศึกษามีรูปแบบวิชาที่จะเน้นการสะสมอย่างค่อยเป็นค่อยไปในสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic) ศิลปศึกษาอาจจะเหมือนคุณค่าของ "แบบนวล" เพราะการบ่มบั้นนี้อาจ

มองไม่เห็นคุณค่าในทันทีทันใด ท่อเมื่อชีวิตของเด็กถูกนำมาใช้ในสังคม ทำให้แหล่งคุณภาพที่สะสมจะฉายแสงออกมาอย่างจริงจัง ศิลปศึกษาจึงไม่ใช่วิชาที่จะท่องจำเอาคะแนน หรือมีเนื้อหาที่จะมาท่องคำกั้นทันทีทันใด เหมือนกับรูปแบบของวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียน แต่ครูผู้สอนจะทองเขาใจตรงนี้ให้ไควา การให้กิจกรรมทางศิลปศึกษาเป็นการสร้างคุณค่าให้เกิดบุคลิกภาพที่ดีแก่เด็ก

วิรัตน์ พิษณุไพบุลย์ (2514: 18, 2516: 17) ให้ความเห็นว่าคุณค่าของสุนทรียศาสตร์ศึกษามีทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณค่าที่มีต่อบุคคลคือคุณค่าของศิลปะที่มุ่งส่งเสริมให้บุคคลเจริญในศิลปะนิยมการสร้างสรร และพัฒนาในคานทาง ๆ คุณค่าของศิลปะต่อสังคมคือช่วยส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อจะไคเป็นกำลังสามารถช่วยกันสร้างสรรสังคมให้คงงาม นอกจากนี้แล้วศิลปศึกษายังมีคุณค่าในการส่งเสริมคานทาง ๆ ดังนี้

1. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการเตรียมพื้นฐานในการเรียนวิชาชีพ เพื่อให้เด็กไคมีโอกาสสำรวจความฉนัค ความสนใจ ความสามารถของตนเองในการทำงานศิลปะ
2. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมประสพการณ์ในการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน กิจกรรมศิลปศึกษาส่งเสริมให้เด็กไคแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน เพื่อสามารถเตรียมตัวอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถอยู่รวมและทำงานร่วมกับผู้อื่นไค
3. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมความงคงงามเป็นระเบียบของบ้านเมืองและสิ่งแวดล้อม เพราะวิชาศิลปศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพและการรับรู้ เด็กที่มีความเจริญเติบโตทางคานนี้จะไครับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงาน รักสวยรักงาม ช่วยปรับปรุงบ้านและสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบคี่ขึ้นอยู่เสมอ
4. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากศิลปะมีกิจกรรมหลายชนิดที่เด็กสามารถจะไคทำเป็นงานอดิเรกไค การใช้เวลาว่างในการทำงานอดิเรกคาน ๆ เป็นผลคี่คือสังคม และทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นสุขในการทำงาน ช่วยปลูกฝังนิสัยการทำงาน ไม่เกิดปัญหาทางสังคม ยังเป็นประโยชน์ช่วยในการครองชีพ ช่วยเสริมธุรกิจของครอบครัวไคเป็นอยางคี่
5. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพทางจิตและบุคลิกภาพ

สุรเชษฐ์ สมิตินันท์ (2527: 47) ให้ความเห็นว่า ศิลปศึกษานั้นมิใช่การศึกษาที่สูญเปล่าดังที่บุคคลส่วนมากเข้าใจ ในทางตรงกันข้าม ศิลปศึกษามีคุณค่าอย่างสูงในการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคุณค่าอย่างสูงในการส่งเสริมการริเริ่มและการสร้างสรรค์ อันเป็นคุณสมบัติที่เด็กทุกคนมีอยู่และน่าจะได้อาศัยให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

เลิศ อานันทนะ (2518: 55) กล่าวว่า คุณค่าของการเรียนศิลปะไม่ได้อยู่ที่ผลงานที่ดีเกินไปมีลักษณะสวย ๆ งาม ๆ อันเกิดจากการฝึกหัดทางทักษะ ประโยชน์ที่แท้จริงอยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ อันเกิดจากการกระทำด้วยความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง การค้นพบ ความซาบซึ้ง ความสำเร็จ ความรับผิดชอบ การร่วมมือและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น และคุณค่าที่แท้จริงของวิชาศิลปศึกษาคือการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศทุกวัย เพราะว่า "คน" ย่อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (เลิศ อานันทนะ 2523: 93) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 ช: 111) ที่ว่า ศิลปศึกษาจะมีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างชัดเจน ถ้าเราสามารถจัดการศึกษาไปตามปรัชญาและจุดหมายของวิชาศิลปศึกษาที่ได้กำหนดไว้

กอ สวัสดิ์พานิชย์ (2529: 18-24) กล่าวว่า ศิลปศึกษายังมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจของชาติอีกกว่าคือ ช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติ ทำให้เกิดลักษณะประจำชาติ ช่วยทำให้ชาติเกิดความมั่นคง ช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติเกิดความศรัทธา เริ่มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ และมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง ดังนั้นศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีบทบาทและสำคัญอย่างยิ่งวิชาหนึ่งที่นักการศึกษาควรให้ความสนใจมากขึ้น

สุมิตร คุณานกร (2520: 20) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย บรรลุใจเพื่อพัฒนาใหญ่เรียน เป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักการแสดงออก ความงาม มีคุณลักษณะที่งดงาม สามารถดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมให้สงบสุขและเจริญก้าวหน้าได้

ท่านพุทธทาสภิกขุ (อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่ 2521: 10) กล่าวไว้ว่า การสอนศิลปะศึกษา หมายถึงการสอนความเป็นมนุษย์ให้กับคน คำว่ามนุษย์นี้หมายถึง "ใจสูง" ศิลปะ เป็น เรื่องของจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนประณีต ถ้าหากคนเราเข้าถึงศิลปะแล้ว การที่จะรับอะไรก็ง่าย เพราะในโลกของศิลปะ เป็นโลกของการแสดงออกอันลึกซึ้งที่มีคุณค่าต่อจิตใจของมนุษยชาติ ถ้าสังคมใดชาติใดมีรสนิยมทางศิลปะที่ดีแล้ว ย่อมมีผลสะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมอันงดงามของชาตินั้น ๆ อันเป็นผลให้คนในสังคมนั้น เป็นคนที่สมบูรณ์คือ ปรับตัวเอง เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของซุน แสงศักดิ์ (2521: 15) ที่ว่า ศิลปะกับคนจะอาศัยเกี่ยวของกันมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรม เด็กที่ได้รับการศึกษาอบรมมาดี หรือมีจิตใจปกติย่อมจะไม่แสดงออกในทางทำลาย หรือแสดงความหยามกระด้าง หยาบโลน ดังนั้นการศึกษาศิลปะในเรื่องศิลปะจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของสังคม วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 ค : 122) ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่า การสอนศิลปะศึกษา คือ การพัฒนาศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียนศิลปะศึกษา ช่วยพัฒนาความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรีย์ มีเมตตาไมแข็งกระด้าง สงเสริมและยกระดับคุณธรรมของคนให้สูงขึ้น

เอกสารของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 7) ระบุว่า ศิลปะ เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แกบุคคลได้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการ เรียนรู้ การแสวงหา การค้นคว้า ทดลอง ความมีเสรีภาพ มีการยืดหยุ่นและการ เข้าใจปัญหาและการ แก้ไขปัญหา สิ่งเหล่านี้จะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การ เข้าใจตนเอง ความมีใจกว้าง และการ เข้าใจตนเองจะช่วยส่งเสริมให้คนเกิดความเยอหยิ่งและหลงตัวเอง อีกทั้งยัง เป็นการช่วยป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมจนเกิน เลยอีกควย อันจะเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มองโลกกว้างขึ้น กระบวนการทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้อง จึงจะพัฒนาได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว

นิรมล ศิริขันธ์ สวัสดิ์ทิพย์ (2525: 10-11) กล่าวว่า วิชาศิลปะศึกษาเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาซึ่งจะช่วยให้นักเรียนดำเนินชีวิตต่อไปได้ และศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษามีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการดำรงชีวิตที่สุจริต มีความสุขและมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมได้

อาร์ รังสินันท์ (2527: 212) กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันนี้มีหลักฐานใหม่ ๆ ที่สำคัญ ๆ ซึ่งให้เห็นว่า ศิลปะนั้นไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในตัวของมันเองเท่านั้น แต่การสอนวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรทำให้เด็กเรียนคณิตศาสตร์ การอ่าน วิทยาศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ซึ่งนักการศึกษาเรียกว่า "เป็นวิชาจำเป็น" โคคชินอีกவர் อันที่จริงแล้วนักวิจัยบางคนกล่าวว่า ถ้าไม่มีการเรียนวิชาศิลปะ จะทำให้พัฒนาการทางสมองของเด็กช้าลง กล่าวนี้อาจจะเกินจริงไปหน่อย อย่างไรก็ตามเห็นโคคชินว่า วิชาศิลปะมีบทบาทมากกว่าการ เป็นวิชาเสริมในโรงเรียน วิชาศิลปะจะกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็ก และอาจจะขยายขีดความสามารถของสมองเด็ก นอกจากนี้ศิลปะยังช่วยให้เด็กค้นพบคุณค่าของตนและลักษณะ เฉพาะตัวซึ่งจะเป็น เครื่องชี้แนวทางไปสู่ความสุขในอนาคต

สลักธน์ เทียนสุวรรณ (2528: 102) กล่าวว่า การมุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่เริ่มกันจากวิชาศิลปศึกษา จะส่งผลให้เกิดเกิดความมั่นใจตนเอง และความเชื่อมั่นซึ่งกล่าวจะพัฒนาขึ้นหากเขาได้รับการสนับสนุนในวิชาอื่นด้วย ทั้งที่โรงเรียนที่บ้าน และในสังคม

เอกสารนิเทศการศึกษาของกรมการฝึกหัดครู (2529: 50-51) โคคกล่าวถึงคุณค่าของวิชาศิลปศึกษาว่า เป็นวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กให้มีพฤติกรรมอันดีงามทางศิลปะ ศิลปะศึกษาจึง เป็นวิชาสามัญที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรม มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรีย์ภาพและการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์และเทคนิคของการทำงานจะเป็นการช่วยให้เด็กได้เจริญในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญาและความคล่องแคล่วในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โคคสัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก ฉะนั้น ศิลปะศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษามาก นอกจากนี้ศิลปะยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจและทัศนคติ และการ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมให้เด็กสามารถเข้าใจในความงามของวัฒนธรรมของชาติ จนสามารถประเมินผลในคุณค่าของงานศิลปะนั้น

ชูจิตต์ วัฒนารมย์ (2529: ๖) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่าทั้งครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาต่างก็มี

การรับรู้ไม่แตกต่างกัน ในคุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาคือ กิจกรรมศิลปะศึกษาประเภทต่าง ๆ ใดก็ตาม เขียนภาพและระบายสี การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ภาพ งานออกแบบสร้างสรรค์ จากเศษวัสดุ งานสาน ถักทอ และเย็บปักและการรู้คุณค่าทางศิลปะศึกษา ส่วนใหญ่มีคุณค่ามากในการส่งเสริมความรู้ทางศิลปะ เทคนิค การทำงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางอารมณ์ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน ส่วนค่านการส่งเสริมการประหยัดและการนำไปใช้ในชีวิประจำวัน กิจกรรมศิลปะศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่มีคุณค่าในระดับปานกลาง

จักร ศิริพานิช (2530: 29) กล่าวไว้ว่า วิชาศิลปะ เป็นวิชาที่สำคัญที่สุด วิชาหนึ่ง เพราะสามารถสร้างงานโคบายตนเอง แต่ในขณะที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นจะตองสำนึก อยู่เสมอว่า วิชาศิลปะ เป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญและเป็นตัวแปรซึ่งสามารถแตกแขนง ไปสู าระบวนการออกแบบโคทุกสาขาวิชา

จากความคิดเห็นดังกล่าวมา อาจารย์โคว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีคุณค่า อย่างยิ่งต่อการศึกษา เพราะช่วยในการสร้าง เสริมลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีแก่ผู้เรียน ทำให้เกิดพัฒนาการคานต่าง ๆ เกิดความซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติและ ศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโคอย่าง เป็นสุขต่อไป

หลักสูตรวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้ เป็นพลเมือง ที่มีคุณภาพของชาติ จะเห็นโคจากจุดหมายของหลักสูตร และจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาต่าง ๆ โคยเฉพาะสังคมศึกษาและกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งจะมุ่ง เน้นการ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ของชาติ และที่เป็นลักษณะเฉพาะก็คือ หลักสูตร เปิดโอกาสใหญ่เรียนโคพบความสามารถ ความสนใจและความถนัดเฉพาะตน (กระทรวงศึกษาธิการ 2524: 2) เพื่อให้แต่ละ บุคคลโคเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

วิชาศิลปศึกษาจัดเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้มีการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา
ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยของตนเอง
2. เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจทางศิลปะ
3. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะ
กับชีวิตประจำวัน
4. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยปลูกฝังความประณีต สะอาดเรียบร้อยและมีระเบียบ
ในการเลือกสรรที่จะนำไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกโดยการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจาก
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเห็นความสำคัญในกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ
6. เพื่อให้เกิดความนิยมชมชื่น ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะ
ศิลปวัฒนธรรมไทย
7. เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่งานอาชีพหรือการประกอบอาชีพสำหรับผู้ถนัด
และสนใจ
8. เพื่อให้เกิดผลในการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์

วิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจัดอยู่ในวิชาบังคับและวิชาเลือก สำหรับ
วิชาบังคับได้แก่ วิชาทัศนศิลปศึกษา ศ. 101-ศ. 102 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และวิชา
ทัศนศิลปศึกษา ศ. 205-ศ. 206 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งนักเรียนจะต้องเรียนแต่ละ
รายวิชาเป็นเวลา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค วิชาละ 0.5 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีจุดประสงค์
รายวิชาดังนี้

จุดประสงค์รายวิชาบังคับ ศ. 101-ศ. 102 ทัศนศิลปศึกษา

1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจขั้นพื้นฐานทางทัศนศิลปศึกษา และสามารถแสดง
ออกได้ตามวัตถุประสงค์
2. ให้สามารถใช้วิชาเลือกศิลปศึกษา เพื่อผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์
3. ให้สามารถพิจารณาแนวทางของตนเอง และเลือกเรียนวิชาหมวด
ศิลปศึกษาที่ถนัดได้อย่างมั่นใจ

จุดประสงค์รายวิชาบังคับ ศ. 205-ศ. 206 ทักษะศิลปะศึกษา

1. ให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะและแสดงออกได้อย่างเสรี
2. ให้รู้จักใช้หลักการและวิธีการ ในการสร้างงานศิลปะโดยการทดลองควยตนเอง และสามารถสื่อความหมายของผลงานนั้น ๆ ได้
3. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะ ไปใช้ในการเลือกแนวทางในการศึกษาศิลปะตามความถนัดและสนใจได้

ทัศนคติกับการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

ในการ เรียนการสอนโดยทั่วไปนั้น มีเป้าหมายที่จะพัฒนาทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผูเรียนอยู่ควย เช่น ใ้มีอุปนิสัยชอบคนควา เชื่อและกระทำในสิ่งที่มีเหตุผล มีทัศนคติที่ค้คอสังคม คอโรงเรียน คอเพื่อน และคอวิชาที่เรียน ในการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาก็เช่นกัน ครูตอง เน้นใ้ผูเรียน เกิดพัฒนาการทางด้านอารมณ์และความรู้สึก รวมทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญาและสังคม และรู้จักคุณค่าหรือความงามของศิลปะ ซึ่งจะทำให้ผูเรียนมีความสขในการ แสดงออกตามความคิดริ เริ่มสร้างสรรค์และเกิดทัศนคติที่ค้คอวิชาศิลปะศึกษาขึ้น เนื่องจากทัศนคติคอวิชานั้น เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในอันที่จะช่วยส่งเสริมหรือสั้กักกันการ เรียนรในวิชานั้นได้ กล่าวคือผูเรียนจะสามารถเรียนวิชานั้นได้ค้ขึ้น ฉาหากผูเรียนมีทัศนคติที่ค้คอวิชานั้น (Murray 1975: 235-237 อ้างใน สมหวัง พริยานวิชัน และนิยะคา ศรีจันทร 2523: 2) นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงอาจสอบได้คะแนนค่าได้ ในขณะที่นักเรียนที่เรียนไม่เก่งอาจสอบได้คะแนนค้กว่าที่เขาควรจะได้ สิ่งเหล่านี้ยอมมีสา เหตุมาจากวิธีการ เรียนและทัศนคติของนักเรียนที่มีคอการ เรียนหรือคอวิชาที่เรียนควยอย่างแน่นอน ดังเช่นการศึกษาของบราวน์และโฮลทซ์แมน (Brown and Holtzman 1955: 75-84) ลินด์เกรน (Lindgren 1969: 45-51) นีล, กิลล์ และทิสเมอร์ (Neal, Gill and Tismer 1970: 232-236) ทราเวอร์ส (Travers 1958: 396) และนภาพร เมษร์ภษาวิช (2514: ๑)

ในการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ครูจึงควรคำนึงถึงทัศนคติของผูเรียนที่มีคอวิชาศิลปะศึกษาควย เพราะเป็นสิ่งที่มอิทธิพลมากคอการ เรียนรของตัวนักเรียนเอง ดังเช่นที่ปราวน์ รามสัทร (2528: 195) โค้กล่าวไว้ว่า

1. ทักษะที่มีผลต่อความชอบหรือไม่ชอบวิชาที่เรียน เช่น นักเรียนชอบครูผู้สอนวิชานั้นมาก ก็อยากเรียนด้วย ทำให้เกิดความชอบวิชานั้น มีทัศนคติที่ดีต่อวิชานั้น ซึ่งถ้าเขาไม่มีโอกาสเรียนวิชาดังกล่าว ย่อมมีแนวโน้มว่าเขาจะคงพยายามเรียนให้ไคลคลี เป็นคน

2. ทักษะที่มีผลต่อการใส่ใจในการเรียน

3. ทักษะที่มีผลต่อการเรียนรู

4. ในบางครั้งทัศนคติก็มีอิทธิพลที่จะทำให้นักเรียนมุ่งมั่นที่จะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ไคลคลี

ครูศิลปะศึกษาควรที่จะสนใจและเอาใจใส่เป็นอย่างมากต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาศิลปะศึกษา โดยการปลูกฝัง พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนให้ไปในทางที่พึงปรารถนาต่อไป

ความหมายและคำนิยามของทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นมโนทัศน์หนึ่งที่มีการศึกษามาเป็น เวลชานานแล้ว และมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในสาขาวิชาต่าง ๆ เบอริกowitz (Berkowitz 1972: 1) ให้ความเห็นว่า ทัศนคติเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุดกว่าคำอื่น ๆ ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ทัศนคติเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า "attitude" มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า "aptus" แปลว่า โนม เอียง เหมาะสม (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ 2527:A) ความหมายดั้งเดิมของทัศนคตินั้นหมายถึง "ท่าทางของคน" (a person's bodily position or posture) (Osikamp อางโน ชีระพร อูวรรณไธ 2528 ก: 126) แต่ในปัจจุบันได้นำมาใช้ในความหมายที่หมายถึง "ท่าที่การแสดงออกมาของบุคคล ซึ่งบ่งถึงสภาพของจิตใจ (posture of the mind) มากกว่าของร่างกาย"

สำหรับคำนิยามของทัศนคตินั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของคนเอง ดังนี้

อัลพอร์ต (Allport quoted in Gagné 1977: 231) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับทัศนคติซึ่ง เป็นคำนิยามที่นำไปใช้อ้างอิงบ่อยที่สุด คือ ทัศนคติหมายถึงสภาพความพร้อมทางจิตหรือประสาทซึ่ง เกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาพความพร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางหรืออิทธิพลที่ไม่อยู่นิ่งของบุคคล ที่มีต่อตัวบุคคล วัตถุ หรือสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง

ฟิชเบิน และเอจเซน (Fishbein and Aizen 1975 quoted in Feldman 1985: 120) กล่าวว่า ทักษะคือความโน้มเอียงที่จะตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อวัตถุ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของอนาสตาซี (Anastasi 1976: 543) ที่ว่า ทักษะคือความโน้มเอียงที่จะแสดงออกในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้าที่กำหนดเป็นพวก ๆ เช่น เชื้อชาติ กลุ่มเผ่าพันธุ์ ประเพณี หรือสถาบันใดต่าง ๆ ทักษะไม่สามารถจะสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถอ้างอิงได้จากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกทางภาษาและไม่ใช้ภาษา (verbal and non verbal)

สตีเวน (Steven 1983: 293) ให้นิยามทักษะคือ เป็นความโน้มเอียงในการตอบสนองควยวิธีการที่แน่นอนต่อวัตถุ เหตุการณ์ หรือประสบการณ์เฉพาะอย่าง ส่วนเพตตี และคาสีออปโป (Petty and Cacioppo 1985 quoted in Baron and Byrne 1987: 116) กล่าวว่า ทักษะคือ การประเมินผลที่แน่นอนเกี่ยวกับบุคคล (รวมทั้งตนเอง) วัตถุ หรือเรื่องราวต่าง ๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 1-3) ให้นิยามทักษะคือ เป็นความเชื่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออก ที่บ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือทักษะคือเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

เคโซ สวานานนท์ (2512: 28) กล่าวว่าทักษะคือ สภาวะความพร้อมของจิตใจหรือประสาทในการที่จะตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และสถานะความพร้อมดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างถาวรพอสมควร

วุฒิชัย จานงค์ (2521: 89) กล่าวว่า ทักษะคือเป็นระดับของความรู้สึกที่ดีหรือเลวที่มีต่อหรือเชื่อมโยงกับวัตถุทางจิตวิทยา จุดเริ่มต้นของทักษะคืออาจเห็นได้จากปฏิกิริยาโต้ตอบง่าย ๆ ในการชอบหรือเชาหา หรือการไม่ชอบหรือถอยห่าง

ปราณี รามสูต (2528: 186) ให้นิยามทักษะคือ หมายถึงความคิด ความเข้าใจ ความเห็น ความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ เป็นอย่างไรไป อันมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นๆ หรือเหตุการณ์นั้นๆ

แนวความคิดที่ทัศนคติที่กล่าวมาทั้งหลายนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่ก็มีลักษณะร่วมที่สำคัญของค่านิยมอยู่ 4 ประการ คือ

1. มีที่หมายของทัศนคติ (Attitude object) ที่หมายเหล่านี้ได้แก่ สิ่งของ คน สถานที่ แนวความคิด และสถานการณ์ เป็นต้น
2. มีการระบุในแง่ดี-ไม่ดี (Evaluative aspect)
3. มีลักษณะค่อนข้างยั่งยืนคงทน (Relatively enduring)
4. มีความพร้อมในการตอบสนอง (Readiness for response) คือที่หมายของทัศนคติตามแนวความรู้สึกที่บุคคลมีต่อที่หมายนั้น ๆ

ลักษณะที่กล่าวถึงทั้ง 4 ประการนี้ นอกจากจะเป็นลักษณะร่วมในค่านิยมแล้ว ส่วนมากยัง เป็นลักษณะที่นักจิตวิทยาสังคมยอมรับกันว่าเป็นลักษณะของทัศนคติอีกด้วย (ธีระพร อวรรณไฉ 2528 ก: 128-129)

องค์ประกอบของทัศนคติ

นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของทัศนคติไว้เป็น 3 แนว คือ

1. ทัศนคติมีสามองค์ประกอบ แนวคิดนี้เชื่อกันว่า ทัศนคติประกอบไปด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1.1 องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component)
หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นเหตุผลการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยประเมินผลสิ่ง เรานั้น ๆ คือ เชื่อว่าอะไรถูก อะไรผิด

1.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component)
หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่ง เรานั้นแล้วว่า พอใจ-ไม่พอใจ ชอบ-ไม่ชอบ ดี-ไม่ดี หรือมีความรู้สึกในทางบวก (positive) หรือในทางลบ (negative)

1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)
หมายถึง แนวโน้มเอียงหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ไ้จากการประเมินผล

นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งทัศนคติเป็น 3 องค์ประกอบ และมีอิทธิพลต่อการศึกษาค้นคว้านี้ไม่น้อย คือเครทซ์ ครัชฟิลด์ และบัลลาชี (Kretch, Crutchfield, and Ballachy 1962) และทริยแอนดิส (Triandis 1972) ซึ่งนักจิตวิทยาสังคมจำนวนมาก ต่างก็ยอมรับทฤษฎี ABC model of attitudes หรือทฤษฎีทัศนคติมี 3 องค์ประกอบนี้ เช่น เบรคเกอร์ (Breckler 1984) คาทซ์และสโตนแลนด์ (Katz and Stotland 1959) แมคไควร์ (McGuire 1969) ราเจคกี (Rajecki 1982 quoted in Feldman 1985) ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) และวชิชัย จานงค์ (2521) ฯลฯ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ มีความเห็นเหมือนกันว่า "องค์ประกอบทางอารมณ์ เป็นองค์ประกอบแกนกลาง" และองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันพอสมควร

2. ทัศนคติสององค์ประกอบ แนวความคิดนี้เชื่อว่าทัศนคติประกอบไปด้วยองค์ประกอบค่านพหุปัญญาและองค์ประกอบค่านอารมณ์ความรู้สึก เช่น แนวความคิดของคาทซ์ (Katz 1960 อ้างใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ 2527: 5) ซึ่งอธิบายว่า ทัศนคติหมายถึงส่วนประกอบสองส่วนคือ ความรู้หรือความเชื่อซึ่งอธิบายถึงลักษณะ ตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งที่มีค่าต่อสิ่งอื่น ๆ และความรู้สึกในการที่จะชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น นักจิตวิทยาอื่น ๆ ที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ เช่น โรเซนเบิร์ก (Rosenberg 1965 อ้างใน ธีระพร อุวรรณโณ 2528 ข: 163) โคกลาวไววา องค์ประกอบค่านพหุปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีว่า ที่หมายของทัศนคติ (Attitude object) จะเป็นตัวส่งเสริมหรือชักขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล ส่วนองค์ประกอบค่านอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมี เมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของทัศนคติ

3. ทัศนคติมีองค์ประกอบเดียว แนวความคิดนี้เชื่อว่าทัศนคติมีองค์ประกอบเดียวคือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ เช่น เบ็ม (Bem 1970) ฟิชเบินและเอ็จเซน (Fishbein & Aizen 1975) อินสโค (Insko 1967) เมอร์ฟี (Murphy 1977) และเทอร์สโตน (Thurstone 1959) เป็นต้น นักจิตวิทยาเหล่านี้ยังได้ถือเอาค่านิยมองค์ประกอบทางอารมณ์ความรู้สึกเป็นค่านิยมทัศนคติอีกด้วย ดังเช่น เมอร์ฟี (Murphy 1977 อ้างใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ 2527: 4-5) ซึ่งได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า

หมายถึง วิธีทางหรือความพร้อมของบุคคลในการ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่บุคคลอาจแสดงออกมาทางพฤติกรรมในสองลักษณะ คือ

3.1 ทักษะคติทางบวก จะแสดงออกในลักษณะพึงพอใจ และเห็นด้วย หรือชอบจะทำให้บุคคลอยากกระทำ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น

3.2 ทักษะคติทางลบ แสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบ จะทำให้บุคคลเกิดความเมื่อนาย ซึ่งซึ่ง ท่องการหนีห่างจากสิ่งนั้น

ในเรื่องเกี่ยวกับการแสดงระบับของทัศนคตินั้น สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2521: 11) กล่าวไว้ว่า อาจแสดงออกให้เห็นได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ทัศนคติเชิงนิมมาน เป็นการแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ เห็นชอบ สนับสนุน ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ
2. ทัศนคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้ามกับทัศนคติเชิงนิมมาน เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ยินดี ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตาม
3. ทัศนคติเป็นกลาง ๆ เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งทัศนคติเชิงนิมมานและเชิงนิเสธ แยกอยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่น รู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด เป็นคน

ลักษณะการ เกิดและการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ลักษณะของทัศนคติ นั้นแนลลี่ (Nunnally 1959: 312) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ ๆ ของทัศนคติว่าแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการ เรียนรู้หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ทัศนคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลอย่างมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้วบุคคลนั้นก็จะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นในลักษณะที่จำกัด

3. ทศนคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควร เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็โครงสร้างสมประสงค์ การรับรู้ และงานการ เรียนรู้มา เป็นอันมาก อย่างไรก็ตามทศนคติก่ออาจมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

สาเหตุของการเกิดทศนคติ ภาณุจนา คำสุวรรณ และนิศยา เสาวรินทร์ (2524: 234) กล่าวว่า ทศนคติอาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู เช่น เกิดที่เด็กในครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ก็จะมี ความเลื่อมใสในนับถือศาสนาพุทธไปเลย ทั้งนี้เนื่องจากโคพบเห็นและปฏิบัติอยู่ทุกวัน
2. จากประสบการณ์ส่วนตัว คนที่เคยถูกสุนัขกัดย่อมมีทศนคติที่ไม่ดีต่อสุนัข มากกว่าคนทั่วไป
3. จากเหตุการณ์ที่ประทับใจ ซึ่งมักจะเป็นประสบการณ์เพียงครั้งเดียว
4. การรับเอาทศนคติเดิมของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วมาเป็นทศนคติของเรา เช่น เมื่อนักศึกษาใหม่ เราก็มักจะรับทศนคติต่าง ๆ จากนักศึกษาเก่า
5. ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่น บางคนมองโลกในแง่ร้าย ก็มี แนวโน้มที่จะมีทศนคติไม่ดีต่อสิ่งอื่น ๆ
6. อิทธิพลของสื่อมวลชน
7. ความต้องการที่จะให้สมปรารถนา ทำให้เราเกิดทศนคติต่อสิ่งอื่น ๆ เช่น คนไข้มีทศนคติที่ดีต่อหมอ เพราะหมอเป็นผู้รักษาโรคของเขาให้หายไ้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 65-70) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิด ทศนคติอย่างรวม ๆ ว่า ไคแก

1. ตัวบุคคล ประสบการณ์ในการให้การเลี้ยงดูหรือฝึกอบรม จะเป็นตัว กำหนดบุคลิกภาพของบุคคล ขณะเดียวกันบุคคลก็ย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีผล ทำให้ทศนคติของบุคคลเหล่านั้นแตกต่างกันด้วย
2. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล คือ ความเหมือนกันของทศนคติของบุคคล สองบุคคล เมื่อบุคคลทั้งสองนั้นมีทศนคติที่เหมือนกันและมีโอกาสที่จะมีปฏิกริยาหรือทำ กิจกรรมร่วมกัน ความคิดเห็นของแต่ละคนจะเป็นสิ่งตอบแทน (reward) ให้กันและกัน

3. กลุ่ม บุคคลหนึ่งย่อมมีส่วนร่วมในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลายคน ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นก็อาจจะมีความต้องการ เขาไปมีส่วนร่วมในกลุ่มอื่นด้วย ทัศนคติของบุคคลนั้นย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลในกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกด้วย ดังนั้นทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนไ้ทางหนึ่งก็โดยการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของกลุ่ม

4. สัมพันธภาพระหว่างกลุ่ม กลุ่มต่าง ๆ ถ้ายังมีความเหมือนกันมากเท่าใด ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม โดยทั่วไปความชอบกันระหว่างกลุ่มก็จะมีมากเท่านั้น

เฟลแมน (Feldman 1985: 121) กล่าวว่า เด็ก ๆ จะได้รับทัศนคติจากที่ต่าง ๆ กัน คือ จากผู้ปกครอง ครู วัตถุ เพื่อน ฯลฯ ขณะเดียวกันเด็กจะเรียนรู้ทัศนคติจากชววนการ 3 ประการ คือ

1. การกำหนดเงื่อนไขที่เป็นการวางประเภท ขึ้น (Classical conditioning) หมายถึง การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเขารวมสังคม ทำให้เด็กปฏิบัติตามการรับรู้ของสังคมและเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นขึ้น

2. การกำหนดเงื่อนไขที่เป็นสื่อ (Instrumental conditioning) หมายถึง การเรียนรู้ในการตอบสนอง ซึ่งมีผลต่อการสนับสนุนการแสดงออกในทางบวกหรือทางลบของบุคคล

3. การเลียนแบบ หมายถึง การเรียนรู้จากการเฝ้าสังเกตุบุคคลจากสิ่งต่าง ๆ เช่น การเลียนแบบจากผู้ปกครอง จากโรงเรียน โบสถ์ หรือสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โปบลีย์ อินทรวีชา (2517: 49) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้น อาจทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ 4 ประการดังนี้ คือ

1. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยแรงจูงใจ
2. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยเทคนิคอันเหมาะสม
3. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยหลักการ กระทำหรือการปฏิบัติจริง
4. บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้โดยอาศัยหลักการ แห่ง เหตุ-ผล

ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทุกครั้ง จะคงค้างถึงองค์ประกอบ

3 ประการดังต่อไปนี้

1. ผู้สื่อสาร (Communicator) คือ ตัวผู้พูดหรือผู้สื่อข้อความ ซึ่งจะ
ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ที่จะทำให้การ เปลี่ยนทัศนคติเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ คือ

1.1 ความมีศรัทธา หมายถึง มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะ
เปลี่ยนคนอื่น และเป็นคนที่มีความน่าไว้วางใจได้

1.2 ความมีเสน่ห์ดึงดูดใจ หมายถึง ความคล้ายคลึงกันของผู้พูด
และผู้ฟัง และความเป็นที่ชอบพอของผู้ฟัง

1.3 อำนาจ ถ้าผู้พูดมีอำนาจเหนือผู้ฟัง ผู้ฟังมักจะปฏิบัติตามในสิ่งที่
ผู้พูดขอร้องหรือชักชวน

2. การสื่อข้อความ (Communication) หมายถึงว่า การ เปลี่ยนทัศนคติ
นั้นผู้พูดจะสื่อข้อความว่าอย่างไร และจะสื่อช่องทางหรือวิธีการอย่างไรบ้างที่จะสื่อ
ข้อความนั้นไปยังบุคคล หรือกลุ่มเป้าหมายที่ของการ เปลี่ยนทัศนคติ

3. ผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมาย (Audience or Target Group) ในการ
เปลี่ยนทัศนคติควรคำนึงถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้ฟัง เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา
บุคลิกภาพและประสบการณ์ที่มีมาก่อนแล้วของผู้ฟัง เป็นต้น

การวัดทัศนคติ

เนื่องจากทัศนคติเป็นการสันนิษฐาน (hypothetical construct) จึงไม่
สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่คงอนุมานจากการแสดงออกทางความคิดด้วยภาษาพูด
หรือพฤติกรรมภายนอก และอาจจะวัดทัศนคติที่แสดงออกมานี้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ เช่น

1. การถามแต่ละคนโดยตรง เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิธีนี้จะ
ใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามปลายปิด หรืออาจจะทำการสัมภาษณ์ก็ได้

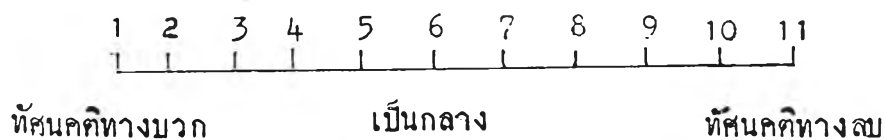
2. ถามให้แต่ละคนตรวจสอบ (check) ข้อความในรายการต่าง ๆ ที่
กำหนดให้ว่า มีข้อความใดบ้างที่เขาเห็นควย

3. ถามให้แต่ละคนระบุระดับความเห็นกับข้อความที่กำหนดให้ว่ามีมากน้อยเพียงใด
4. ใ้หาขอสรุปของความรู้สึกจากสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น (อนันต์ ศรีโสภณ 2525: 299)

นอกจากวิธีการวัดดังกล่าวมานี้ ยังมีผู้คิดค้นสร้างวิธีและมาตราวัดทัศนคติแบบต่าง ๆ ขึ้นใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น มาตราวัดทัศนคติของเซอร์สโตน (Thurstone) ลิเคิร์ต (Likert) หรือกัทต์แมน (Guttman) เป็นต้น

1. มาตราอันตรภาคปรากฏเท่ากัน (Equal-Appearing Interval Scale)

เป็นวิธีการวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นโดย แอล แอล เซอร์สโตน (L.L. Thurstone 1928 อ้างในธีระพร อูวรรณโณ 2528 ก : 142) การสร้างมาตรานี้ในขั้นแรกจะต้องสร้างข้อความหรือประโยคประมาณ 50-30 ข้อความที่แสดงทัศนคติต่อเป้าหมาย กลุ่มนโยบาย สถานการณ์หรือสถาบันต่าง ๆ แยกต่างหาก ข้อความเหล่านี้อาจจะได้มาจากขอมูลในโครงการทดลอง บทความ การวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือจากแหล่งอื่น ๆ ข้อความที่สร้างขึ้นนี้ควรจะสั้น ไม่กำกวม และมักจะมีทั้งที่เป็นทางบวกอย่างมาก เป็นกลางหรือเป็นทางลบอย่างมากต่อเป้าหมาย หลังจากสร้างข้อความเหล่านี้เสร็จแล้วก็พิมพ์ลงในบัตรข้อความละใบ แล้วนำไปให้คณะบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมีอย่างน้อยประมาณ 50 คน ทำการพิจารณาอย่างอิสระ โดยแต่ละข้อความจะมีช่วงการวัดจากชอบมากที่สุด จนถึงไม่ชอบมากที่สุดรวม 11 ช่วงหรือ 11 ระดับ ดังรูป

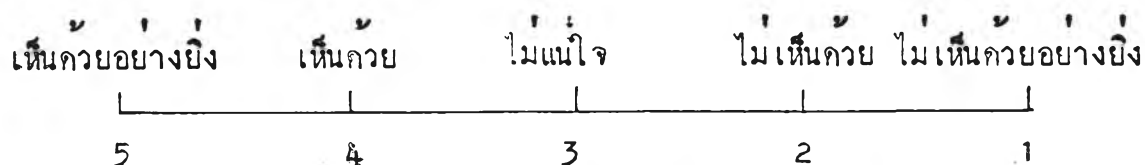

จากรูป ระดับความรู้สึกจะแบ่งเป็น 11 ระดับ โดยระดับต้นคือระดับที่ 1-5 เป็นทัศนคติทางบวก เช่น ความรู้สึกชอบ พอใจ เห็นควายฯ โดยมีระดับต่ำสุดคือ 1 ไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับสูงสุดคือ 5 สำหรับระดับ 6 จะเป็นความรู้สึกเฉย ๆ หรือเป็นกลางอยู่ระหว่างทัศนคติทางบวกและทางลบ และระดับท้ายคือระดับที่ 7-11 เป็นทัศนคติทางลบ เช่น ความรู้สึกไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นควายฯ กลุ่มผู้ตัดสินจะต้องพิจารณาตัดสินข้อความแต่ละข้อ โดยไม่ให้ทัศนคติของตนเองที่มีต่อเป้าหมายเข้ามามีอิทธิพลต่อการแบ่งหลังจากได้ข้อความเรียบร้อยแล้วจึงนำไปใช้ในการวัดทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. มาตราวัดการประมาณค่า (Summated Rating Scale)

วิธีนี้สร้างขึ้นโดยเรนิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert 1932) บางครั้งจึงเรียกว่าแบบลิเคิร์ต (Likert Method) วิธีการวัดแบบนี้จะแบ่งระดับความรู้สึกออกเป็นระดับดังรูป

จากรูป จะเห็นว่าระดับความรู้สึกมีค่าตั้งแต่ 1-5 คือค่า 1 และ 2 เป็นทัศนคติทางลบ โดยค่า 1 เป็นระดับความรู้สึกสูงที่สุด และค่า 2 เป็นระดับความรู้สึกรองลงมา สำหรับค่า 3 เป็นระดับความรู้สึกที่กำกวมระหว่างทัศนคติทางบวกและทัศนคติทางลบ คือ ความรู้สึกไม่แน่ใจ นอกนั้นคือค่า 4 และ 5 เป็นทัศนคติทางบวก โดยค่า 5 เป็นระดับความรู้สึกสูงที่สุด และค่า 4 เป็นระดับความรู้สึกรองลงมา คือ ความรู้สึกเห็นควยอย่างยิ่งและเห็นควย ในแบบวัดของลิเคิร์ตนี้ยังได้กำหนดให้ขอความทุกข้อมีความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติ คือ ผลรวมของคะแนนทุกข้อในแบบวัดทัศนคติที่ลิเคิร์ตถือว่า ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดก็ย่อมจะมีโอกาสที่จะตอบเห็นควยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นมาก และโอกาสที่จะตอบเห็นควยกับข้อความคัดค้านสิ่งนั้นก็จะมีน้อย ในทำนองเดียวกันผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งใดนั้น โอกาสที่จะเห็นควยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นก็จะมีน้อย และโอกาสที่จะตอบเห็นควยกับข้อความที่คัดค้านสิ่งนั้นก็จะมีมาก คะแนนรวมของทุกข้อจะเป็น เครื่องชี้ให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ตอบในแบบวัดทัศนคติของแต่ละคน

สำหรับวิธีการสร้างแบบวัดของลิเคิร์ตนั้น มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. พิจารณาว่า ต้องการวัดทัศนคติของใครที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของสิ่งที่วัดนั้นให้แน่นอนก่อน
2. รวบรวมข้อความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะศึกษาให้มากที่สุด โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ ณะเดียวกันก็ให้พิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นเป็นข้อความที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึกหรือความเชื่อของผู้ตอบ แลวนำมาสร้างเป็นข้อความหรือแนวคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดในสิ่งที่จะศึกษา โดยให้มีข้อความทั้ง 2 ประเภท คือ ข้อความแสดงทัศนคติทางบวกและข้อความแสดงทัศนคติทางลบ

3. นำข้อความที่รวบรวมไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานคล้าย ๆ กันกับกลุ่มที่กองการศึกษา จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการปรับปรุงข้อความและคัดเลือกข้อความ โดยให้กลุ่มบุคคลแต่ละคนประเมินค่าทัศนคติของเขาต่อข้อความแต่ละข้อความ โดยให้เลือกตอบในระดับใดระดับหนึ่ง คือ เห็นควยอย่างยิ่ง เห็นควย ไม่น่าใจ ไม่น่าใจ หรือไม่เห็นควยอย่างยิ่ง ซึ่งผู้ตอบไม่คงหัวใจเป็นกลาง เหมือนกับการตัดสินข้อความตามวิธีของ เฮอร์สโคน แต่ตอบตามความรู้สึกของคนได้เลย นำค่าตอบที่ได้มาคัดเลือกเฉพาะข้อความที่ใช้ได้ แล้วจึงนำไปใช้เป็นมาตรวัดทัศนคติในขั้นสุดท้าย

มาตรวัดทัศนคติของลิเคิรต์นี้ เป็นมาตรที่สร้างง่ายกว่าวิธีของ เฮอร์สโคนมาก ไม่จำเป็นต้องนำไปให้คนกลุ่มหนึ่งตัดสินก่อน จึงใช้เวลาในการสร้างน้อยกว่าและเป็นมาตรที่ง่ายต่อการประมวลความรู้สึก และง่ายต่อการแปลความหมายจากมาตรวัดควย จึงนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากในปัจจุบัน ภายหลังได้มีการนำมาตรวัดทัศนคติของลิเคิรต์ไปดัดแปลงแก้ไข และเพิ่มระดับความรู้สึกมากขึ้นเป็น 6 หรือ 7 ระดับ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็ยังคงเป็น 5 ระดับ

นอกจากมาตรทั้งสองแบบที่กล่าวมานี้ซึ่งเป็นแบบที่นิยมกันมากแล้ว ยังมีวิธีการวัดทัศนคติแบบอื่น ๆ ที่รู้จักกันคืออีก เช่น มาตรจำแนกความหมาย (Semantic Differential Scale) ของออสกูดและคณะ (Osgood, Suci & Tannenbaum 1957) มาตรระยะทางสังคมของโบการ์ดัส (Bogardus' Social-Distance Scale) มาตรสคาโลแกรมของกัตต์แมน (Guttman's Scalogram) เป็นต้น (ธีระพร อรรถพรไพ 2521 ก : 149) แนววิธีที่ง่ายที่สุดคือ การอธิบายโดยระบุจำนวนเปอร์เซ็นต์ของการตอบในแต่ละข้อว่าเห็นควย ไม่น่าใจ และไม่เห็นควย (อนันต์ ศรีโสภ 2525: 299)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจสรุปลักษณะรวมของทัศนคติได้ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นความคิดความเข้าใจ ความเห็น ความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์และอื่น ๆ และจะแสดงออกไ้ทางพฤติกรรมใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1.1 ทศนคติเชิงนิมาน คือการแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ เห็นควยหรือชอบ ทำให้บุคคลอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น

1.2 ทศนคติเชิงนิเสธ คือการแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นควยหรือไม่ชอบ ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อบานาย ซิงซัง อยากหนี อยากอยู่ให้ห่างจากสิ่งนั้น

2. ทศนคติเกิดจากการ เรียนรู้ และประสบการณ์ ไม่ใช่สิ่งที่คิดควมาแต่กำเนิด

3. ทศนคติเป็นสภาพความพร้อมในการตอบสนองของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เช่น ทศนคติต่อวิชา ก็ย่อมมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของวิชานั้น เป็นต้น

4. ทศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่ค่อนข้างยั่งยืนคงทน แต่ก็อาจเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม

5. ทศนคติไม่สามารถที่จะสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถอ้างอิงได้จากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกทางภาษาและไม่ใชภาษา และสามารถวัดได้โดยวิธีวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้แบบทดสอบหรือมาตรวัดทศนคติ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ไวท์เซล (Whitesel 1977: 25-27) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Attitude of Women Art Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินทัศนคติของนักศึกษาหญิงสาขาศิลปะ ที่มีต่อการทํางานศิลปะ และเพื่อบันทึกถึงความแตกต่างที่เป็นไปได้ในข้อมุกมีคเกี่ยวกับอาชีพระหว่างนักศึกษาสถาบันอาชีวศิลป์และนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีความสนใจการประกอบอาชีพทางศิลปะ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาหญิงระดับปริญญาโทแผนกศิลปกรรมจำนวน 64 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 7 แห่ง ประกอบไปควยนักศึกษจากมหาวิทยาลัย 4 แห่ง จำนวน 31 คน และนักศึกษาจากสถาบันอาชีวศิลป์ 3 แห่ง จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินทัศนคติเกี่ยวกับการทํางานศิลปะ เป็นงานอาชีพและการ เป็นศิลปิน ผลการวิจัยพบว่า ข้อมุกมีคในการประกอบอาชีพของนักศึกษาหญิงจากสถาบันอาชีวศิลป์และนักศึกษาหญิงจากมหาวิทยาลัยไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้นักศึกษาหญิงส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่น

อย่างมากในคุณค่าของงานและความรู้สึกถึงความสำคัญของการ เป็นศิลปินของตนเอง ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และมีแนวโน้มที่แสดงว่านักศึกษาหญิงยอมรับการแสดงความ คึกเห็น เกี่ยวกับงานของตนจากเพศชายมากกว่าเพศหญิง ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึง ความต้องการอีกด้านหนึ่ง เกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับการ ประกอบอาชีพทางศิลปะของนักศึกษาหญิง

ไวท์เซล (Whitesel 1978: 36-40) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Career Attitudes of Art Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างในทัศนคติ เกี่ยวกับงานอาชีพกับ เพศและสาขาวิชาเอก กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาปริญญา มหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยจำนวน 192 คนที่ศึกษาใน 3 สาขาวิชาเอกคือ นักศึกษาด้าน สาขาวิชาเอกศิลปกรรม 60 คน เป็นชาย 24 คน หญิง 36 คน สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ 64 คน เป็นชาย 21 คน หญิง 43 คน และสาขาวิชาเอกจิตวิทยา 68 คน เป็นชาย 33 คน หญิง 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติใน งานอาชีพของนักศึกษา วิเคราะห์คะแนนโดยการหาค่าเฉลี่ยความถี่ของค่าตอบและการ ทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทัศนคติ เกี่ยวกับงานอาชีพระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงสาขาวิชาเอกศิลปกรรม นักศึกษา ชายสาขาวิชาเอกศิลปกรรมและนักศึกษาชายสาขาวิชาเอกจิตวิทยา นักศึกษาหญิงสาขา วิชาเอกศิลปกรรมและนักศึกษาหญิงสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษและจิตวิทยา และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงทั้งหมด และนักศึกษาชายสาขา วิชาเอกศิลปกรรมและนักศึกษาชายสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ แสดงว่านักศึกษาหญิงสาขา วิชาเอกศิลปกรรมมีความกังวลเกี่ยวกับงานอาชีพของตนในภายหน้ามากกว่านักศึกษาชาย สาขาวิชาเดียวกัน และนักศึกษาหญิงอีกสองสาขาวิชา และยังมีรู้สึกว้าวุ่นกับการศึกษา ของตนให้คำแนะนำเกี่ยวกับงานอาชีพยังไม่เพียงพอ ขณะที่นักศึกษาชายสาขาวิชาเอก ศิลปกรรมที่มีความเห็นว่า สาขาวิชาเอกของตนไม่สามารถนำมาประกอบอาชีพได้ มี จำนวนมากกว่านักศึกษาชายสาขาวิชาเอกจิตวิทยา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษา ทั้งชายและหญิงสาขาวิชาเอกศิลปกรรมทางมีข้อผูกมัดเกี่ยวกับงานอาชีพ และมีความ กังวลเกี่ยวกับการไม่ได้รับคำแนะนำปรึกษาในเรื่องงานอาชีพอย่างเพียงพอมากกว่า นักศึกษาในอีกสองสาขาวิชา

แครบบ์ (Crabbe 1978: 3992-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Attitudes Toward Art of 210 Elementary School Children as They Relate to Grade, Age and Sex." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับระดับชั้น อายุ และเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในลินคอล์นและเนแบรสกา จำนวน 210 คน ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มตามระดับชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงระดับ 6 และแยกตามเพศ เป็นนักเรียนชาย 105 คนและนักเรียนหญิง 106 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามทัศนคติที่ดัดแปลงมาจากแบบสอบถาม "The Eisner Art Attitude Inventory (EAAI)" และ "The Children's Art Attitude Inventory (CAAI)" จำนวน 18 ข้อ ประกอบด้วยคำถามต่าง ๆ 3 คำถามนี้คือ ความพึงพอใจที่เกิดจากงานศิลปะ มโนทัศน์ของตนเองในงานศิลปะ และกิจกรรมศิลปะที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อศิลปะกับระดับชั้นและอายุ โคคา $-.1432$ และ $-.1431$ ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.019$ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อศิลปะกับเพศ ปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่มีความแตกต่างกัน และนักเรียนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะจะมีทัศนคติต่อศิลปะในค่านบวกมากที่สุด ผลการวิจัยนี้ยังพบว่านักเรียนชายระดับอนุบาลมีคะแนนทัศนคติต่อศิลปะศึกษาสูงที่สุด และนักเรียนหญิงระดับ 4 มีคะแนนทัศนคติต่อศิลปะศึกษาต่ำที่สุด ขณะที่ผลการวิจัยที่มีผู้ทำการวิจัยมาก่อนการวิจัยนี้พบว่านักเรียนหญิงมีทัศนคติต่อศิลปะในค่านบวกมากกว่านักเรียนชาย

นาเปียร์ (Napier 1983: 1669-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effectiveness of Lecture and Studio Methods in Teaching Collage Art Appreciation" มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดประสิทธิภาพของการสอนแบบปฏิบัติและการสอนแบบบรรยายในวิชาศิลปะนิยมน กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียน 102 คนที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 เรียนเนื้อหาวิชาด้วยการใช้สไลด์ บรรยาย และการอภิปราย กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 เรียนด้วยวิธีที่คล้ายคลึงกัน และเสริมด้วยกิจกรรมปฏิบัติในห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดทัศนคติ "The Eisner Art Information and Attitude Inventories" และ "The Style Preference Test" เพื่อวัดทัศนคติและศึกษาถึงผลของการใช้วิธีสอนที่ต่างกัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน

และการทดสอบค่าทีก่อน-หลังการทดสอบ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนผลของการวัดทัศนคติ พบว่ากลุ่มที่มีทั้งการปฏิบัติและบรรยายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่กลุ่มบรรยายไม่มีความแตกต่างกัน กลุ่มที่มีทั้งการปฏิบัติและบรรยายชอบการทำงานคานนามธรรมและการทำงานที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์ประสงคมากกว่ากลุ่มบรรยาย

ฮอกก (Hogg 1983: 3190-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Influences on the Attitude Formation Process of Fine Art Major" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังด้านศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษาและทัศนคติต่อศิลปะของนักศึกษาปีที่ 1 ในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยรัฐโอไฮโอโอที่เป็นสมาชิกของ Beginning Drawing ประมาณ 500 คนที่มีส่วนร่วมในการศึกษานำร่องมาแล้ว 3 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบวัดทัศนคติ "The Hogg Art Attitude Inventory" ผลการวิจัยพบว่าภูมิหลังของนักศึกษาในวิทยาลัยในคานเกี่ยวกับจำนวนผู้ลงทะเบียนศึกษาในวิทยาลัย การจัดอันดับมาตรฐานของวิทยาลัย จำนวนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตที่ตั้งของวิทยาลัย และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ก่อนเข้ามาศึกษาในวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อศิลปะของนักศึกษาแต่ละคน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 หรือ .001 และมีความสัมพันธ์ภายในในระหว่างตัวแปรคานบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อศิลปะของนักศึกษาแต่ละคนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ริชาร์ดสัน (Richardson 1983: 3191-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Educator's Attitude Toward Goals and Theories of Art Education" ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานภาพของศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของนักการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาทางคานทฤษฎีและการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มนักการศึกษาทางศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาและกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับจุดหมาย (goal) ของวิชาศิลปศึกษา 12 ประการ โดยให้แสดงความเห็นตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพในอุดมคติ ผลการวิจัยพบว่า นักการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ เห็นว่า ควรสนับสนุนจุดหมาย

ของศิลปศึกษาคานมนุษย์นิยม (humanism) อัน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับแต่ละบุคคลและสังคมมากกว่าการสนับสนุนค่านิยมเนื้อหาวิชาซึ่งมีลักษณะที่แคบกว่า ส่วนการเปรียบเทียบจุดหมายของศิลปศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพในอุดมคติ ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

คลิฟ (Clive 1984: 2957-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Comparative Survey of Professional and Lay Attitude Toward Art Education and Art Careers" การที่คลิฟสนใจศึกษาเรื่องนี้ เพราะมีนักการศึกษาทางศิลปะจำนวนมาก ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อศิลปศึกษาของสังคมในทางลบ วัตถุประสงค์ของการวิจัยจึง เป็นการศึกษาว่า อิทธิพลทางสังคม เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลให้บุคคลไม่สังคมเกิดทัศนคติต่อศิลปศึกษาในทางลบขึ้นจริงหรือไม่ตามความคิดเห็นของนักการศึกษาทางศิลปะ กลุ่มตัวอย่างประชากร แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ สมาชิกของสมาคมศิลปศึกษาจอร์เจีย 194 คน นักการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ 151 คน ผู้นำศิลปะของชุมชน 94 คน และบุคคลทั่วไป 671 คน รวมทั้งสิ้น 1,110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสำรวจความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 55 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของสังคมไม่ได้มีผลต่อทัศนคติต่อศิลปศึกษาในทางลบ และยังพบอีกว่า แม้สังคมจะยอมรับว่าเพศหญิงและเพศชายมีความเสมอภาคกัน แต่ก็มีความคิดเห็นว่าอาชีพทางทัศนศิลป์เหมาะสมกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง

วาลดริฟ (Waldrup 1985: 2363-) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of An Art Program on the Readiness Skills of Rural Disadvantaged Kindergarten Children" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลของโปรแกรมศิลปะในทัศนคติของครูศิลปะ และนักเรียนอนุบาลที่เสียเปรียบในชนบท กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครูและนักเรียนอนุบาลจากโรงเรียนประจำตำบลในชนบทของมิสซิสซิปปี เกลตา (Mississippi Delta) ที่มีรายได้น้อย สมมติฐานของการวิจัยคือ ไม่มีความแตกต่างในด้านความพร้อมทางทักษะของนักเรียนอนุบาล และทัศนคติของครูที่มีต่อศิลปศึกษาก่อนและหลังการเรียนโปรแกรมศิลปศึกษา ในการสอนตามโปรแกรมนี้มีการใช้ระบบและการลำดับขั้นตอนของโปรแกรม รวมทั้งการแปรเปลี่ยนโปรแกรมด้วยการใช้ศิลปะและงานประดิษฐ์แบบ Afro-American อย่างสม่ำเสมอเป็นเวลา 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบ "the Lillipop Test" เพื่อทดสอบความพร้อมทางทักษะของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโปรแกรมศิลปศึกษา และทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า

ทัศนคติต่อศิลปะศึกษาของครูทั้งก่อนและหลังการ เรียนโปรแกรมศิลปะศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่ทั้งความพร้อมทางทักษะของนักเรียนที่เรียนโปรแกรมศิลปะศึกษา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการใช้ระบบ และการสำคัญขั้นตอนในการ เรียนโปรแกรมศิลปะศึกษา และความพร้อมทางทักษะของนักเรียนอนุบาลก่อนและหลังการทดสอบ ซึ่งเป็นผลของการใช้ศิลปะและงานประดิษฐ์แบบ Afro-American อย่างมีระบบและสำคัญขั้นตอนในโปรแกรมศิลปะศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

ปราณี มาลัยวงศ์ (2523: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนซึ่งได้แก่ความคิดสร้างสรรค์ ทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาและทัศนคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ โดยใช่วิธีการทดลอง กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 ของโรงเรียนบ้านหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 65 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองที่สอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 31 คน และกลุ่มควบคุมที่สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ 34 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเรียนโดยใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 2 ชุดซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ .67 แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและแบบสอบถามวัดทัศนคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ที่ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามวัดทัศนคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ของฉันทนา ภาคบังกช (2518) ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาและทัศนคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน

สุวิมล เกนสุนทร (2525: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ตัวแปรค่านิยมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางค่านิยมที่ศึกษา อันได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจในแผนการเรียน นิสัยและทัศนคติในการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนหญิงชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,031 คนที่เลือกเรียนแผนการ เรียนวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เกษตรกรรม ขางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถานภาพส่วนตัวของนักเรียนและแบบตรวจสอบความสนใจในแผนการ เรียน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย .800 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในแผนการ เรียนศิลปศาสตร์ เกษตรกรรมและศิลปกรรม ความสนใจในแผนการ เรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในแผนการ เรียนวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์และพาณิชยกรรม และนิสัยและทัศนคติทางการ เรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน เกือบทุกแผนการ เรียนยกเว้นแผนการ เรียนคหกรรมและศิลปหัตถกรรม

ประวิทย์ แซ่เตีย และคณะ (2526: 34) ใ้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและ ความต้องการ ของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจความเห็นของนักเรียน อาจารย์และบุคลากรที่มีต่อวิชาศิลปะศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจใ้แก่แบบสอบถาม ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนชายชอบ เขียนภาพที่มีเรื่องราว แตกต่างจากนักเรียนหญิง ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชอบ การเขียนรูปทรงอิสระมากกว่ารูปทรง เรขาคณิต และชอบครูสอนศิลปะศึกษาที่มีบุคลิกภาพ ดังนี้คือ เป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ มีอายุไม่มาก แต่งกายเรียบง่ายและเรียบง่าย สอนให้นักเรียนปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบ สอนเนื้อหาวิชาที่แปลกใหม่ มีสำเนียงการพูด ที่ดี และเขาสอนท่วงเวลา สำหรับอาจารย์ประจำชั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ เรียน การสอนศิลปะศึกษาว่าเหมาะสมดี ในขณะที่ทัศนคติของบุคลากร แสดงให้เห็นว่าบุคลากร ส่วนมากยังไม่เข้าใจ เนื้อหาวิชาศิลปะศึกษาดี

ไพโรจน์ รุจิระวิจิตร (2528: 83-90) ใ้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษา ความรู้และ เจตคติต่อศิลปะศึกษาของครูสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัด นครราชสีมา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และ เจตคติต่อศิลปะศึกษาของครูสอนศิลปะศึกษา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติของ ครูสอนศิลปะศึกษา โดยแบ่งครูสอนศิลปะศึกษาออกตามเพศ วุฒิ และประเภทซึ่งประกอบด้วยครูประจำชั้นและครูพิเศษสอนศิลปะศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครูสอนศิลปะศึกษา

ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 126 คนจาก 126 โรงเรียน
 และบุคลากรทางการศึกษา 146 คนแบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน 126 คนและศึกษานิเทศก์
 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบวัดทัศนคติของครูสอนศิลปะศึกษา
 ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนศิลปะศึกษามีความรู้เกี่ยวกับศิลปะศึกษาในเรื่องต่อไปนี้คือ การ
 วาดภาพระบายสี การพิมพ์ การปั้นและการแกะสลัก การจัดออกแบบและสร้างสรรค์จาก
 วัสดุต่าง ๆ งานสาน ถัก ทอ และการรูดคานของศิลปะอยู่ในเกณฑ์พอใช้ และมีเจตคติ
 ต่อศิลปะศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดีมาก การเปรียบเทียบเจตคติต่อศิลปะศึกษาระหว่างครูพิเศษ
 และครูประจำชั้นพบว่า ครูพิเศษมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะศึกษากว่าครูประจำชั้น แต่มีเจตคติ
 ต่อศิลปะศึกษาไม่แตกต่างกับครูประจำชั้น ครูสอนศิลปะศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีความรู้
 เกี่ยวกับศิลปะศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่า ครูสอนศิลปะศึกษามี
 ความรู้ เทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอนและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก แต่มีการ
 สนับสนุนกิจกรรมพิเศษทางศิลปะศึกษาอยู่ในระดับน้อย